

Widowisko — teatr — dramat

Podręcznik dla studentów kulturoznawstwa

NR 160

Widowisko — teatr — dramat

Podręcznik dla studentów kulturoznawstwa

Wydanie drugie, poprawione i uzupełnione

pod redakcją
Ewy Wąchockiej

Redaktor serii: Studia o Kulturze
Tadeusz Miczka

Recenzenci pierwszego wydania
Dariusz Kosiński
Mirosława Kozłowska

Spis treści

Przedmowa (<i>Ewa Wąchocka</i>)	7
Wyjaśnienie zastosowanych oznakowań	10
I. Teatr wśród społecznych i artystycznych praktyk performatywnych	11
1. Pojęcia: teatralność, performatywność i performans (<i>Alina Sor-dyl</i>)	11
1.1. Teatralność	11
1.2. Teatralność jako przedestetyczny potencjał człowieka	14
1.3. Performans	16
1.4. Badanie kulturowej rzeczywistości performatywnej	18
1.5. Teatr jako performans	21
2. Teatr w świecie widowisk (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	22
2.1. Typologia widowisk	24
2.2. Sztuki widowiskowe w systemach estetycznych	26
2.3. Kryteria wyodrębniania teatru spośród innych widowisk	28
2.4. Typy widowisk teatralnych	29
II. Antropologia widowisk — antropologia teatru (<i>Ewa Dąbek-Derda</i>)	39
1. Antropologia jako praktyka teatralna	40
2. Kategorie teatralne w naukach społecznych	43
3. Rytuały i widowiska kulturowe	45
4. Teatr i rytuał	49
5. Antropologiczne badania nad sztuką aktorską	53
III. Morfologia przedstawienia teatralnego (<i>Ewa Wąchocka</i>)	57
1. Rzeczywistość przedstawiająca i rzeczywistość przedstawiona	58
2. Tworzywa przedstawienia teatralnego	62
3. Znaczenie i referencja	68
4. Fikcja teatralna, iluzja, reprezentacja	73
5. Postać teatralna	77

IV. Wielopodmiotowość sztuki teatru (<i>Beata Popczyk-Szczęsna</i>)	85
1. Relacja tekst teatralny — przedstawienie	86
2. Inscenizacja i reżyseria. Reżyserskie zasady kształtowania widowiska (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	89
3. Organizacja przestrzeni teatralnej (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	93
3.1. Funkcje i typologia przestrzeni teatralnej	93
3.2. Wizualne elementy przedstawienia	99
4. Muzyka i efekty dźwiękowe w teatrze (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	101
5. Zagadnienia sztuki aktorskiej (<i>Alina Sordyl</i>)	103
5.1. Aktor w teoriach strukturalistów i semiotyków	103
5.2. Miejsce aktora w przedstawieniu	105
5.3. Aktorstwo w perspektywie performatyki	107
5.4. Modele aktorstwa	109
5.5. Relacja aktor — widz jako konstytutywny element teatru	111
5.6. Maksimum antropologiczne	112
6. Komunikacja teatralna (<i>Dorota Fox</i>)	113
V. Dramat (<i>Beata Popczyk-Szczęsna</i>)	118
1. Słowo w dramacie	122
2. Elementy tekstu dramatycznego	126
3. Konflikt dramatyczny	135
4. Głos autora w dramacie	135
5. Dramat jako projekt widowiska	137
6. Gatunki dramatyczne	139
7. Lektura dramatu	143
VI. Elementy życia teatralnego (<i>Aleksandra Czapla-Osliślo, Dorota Fox</i>)	146
1. Teatr jako instytucja i przedsiębiorstwo	146
2. Mecenat i jego formy	151
3. Teatr na wolnym rynku	152
4. Zaplecze instytucjonalne teatru	153
5. Geografia życia teatralnego	162
6. Krytyka teatralna (<i>Dorota Fox</i>)	164
6.1. Funkcje krytyki	168
6.2. Warsztat krytyka	171
Bibliografia	179
Indeks osobowy (<i>Magdalena Figzał, Magda Raczek</i>)	189
Noty o Autorkach	194

Przedmowa

Jeśli jeszcze dwadzieścia czy piętnaście lat temu odczuwało się dotkliwy niedostatek publikacji o teatrze, zwłaszcza odpowiednich do wykorzystania w dydaktyce akademickiej, to dziś sytuacja diametralnie się zmieniła. Wówczas podstawowym — i jedynym właściwie — podręcznikiem było trzytomowe *Wprowadzenie do nauki o teatrze* pod redakcją Janusza Deglera, wybór tekstów rozproszonych po różnych czasopismach i tomach zbiorowych, użyteczny także w szerokim obiegu naukowym. Dobrze rozwijały się studia nad historią teatru, o czym mogły świadczyć ukazujące się systematycznie monografie bądź prace o charakterze syntez, gorzej natomiast przedstawiał się bilans wypowiedzi poświęconych teorii i metodologii badań teatralnych. W ciągu ostatnich kilkunastu lat nastąpiło jednak wyraźne ożywienie i dziś obserwujemy niezwykle intensywny rozwój badań zarówno nad dramatem, jak i teatrem czy szerzej: sztukami widowiskowymi. Przyniósł on w polskiej teatrologii oprócz rosnącej liczby rozpraw wiele ważnych książek, prezentujących oryginalne koncepcje teoretyczne i metodologiczne. Jednocześnie szybko przybywa tłumaczeń prac obcych autorów, z zakresu antropologii teatru i widowisk, performatyki, sztuk widowiskowych, teorii i interpretacji dramatu, które umożliwiają poznanie najnowszych kierunków badań w nauce światowej. Naukowa refleksja na temat teatru ma teraz znacznie lepiej ugruntowane miejsce w obiegu dydaktycznym; jest też łatwiej dostępna. Pierwszy, najbardziej teoretyczny tom *Wprowadzenia do nauki o teatrze*, poszerzony o okazały zestaw tekstów, które ukazały się od momentu jego wydania, przekształcił się w dwutomową edycję opublikowaną jako *Problemy teorii dramatu i teatru*. Innym cennym kompendium jest antologia przygotowana przez zespół Leszka Kolankiewicza: *Antropologia widowisk. Zagadnienia i wybór tekstów*. A to tylko niektóre spośród rozmaitych, przydatnych w praktyce uniwersyteckiej publikacji, poza tym przybywa wciąż popularnych opracowań kierowanych do szerokiego kręgu odbiorców. Tak obfity wybór

różnego typu wydawnictw jest czymś niezmiernie cennym i pożytecznym, choć nietrudno sobie wyobrazić, że czytelnika, który dopiero zaczyna się przedzierać przez „labirynt zwany teatrem”, może też nieco onieśmielać.

W tej sytuacji o wiele istotniejsza wydaje się możliwość poznawania różnych dróg aniżeli szukanie wiedzy „gotowej” i pozornie domkniętej. Nie sposób bowiem mówić o teatrze, zwłaszcza współczesnym, pozostając w ramach jednej teorii, jednej metodologii. Podręcznik *Widowisko — teatr — dramat*, który oddajemy do rąk Czytelników, jest raczej rodzajem przewodnika po rozległym, dynamicznie rozrastającym się obszarze refleksji o teatrze i sztukach widowiskowych. Ma wprowadzić w podstawowe zagadnienia dotyczące teatru, jego społecznej i estetycznej natury, elementów strukturalnych, różnorodnych form, jakie przybiera, oraz zasad instytucjonalnej organizacji; ma umożliwić orientację w dostępnej literaturze przedmiotu — i w ten sposób zachęcić do samodzielnego studiowania. Podręcznik adresowany jest do studentów kulturoznawstwa, w którego modelu kształcenia teatrologia jest jedną z kilku równorzędnych dyscyplin, obok teorii i historii kultury, komunikacji kulturowej, kultury literackiej, filmoznawstwa oraz estetyki. Zakres i sposób ujęcia prezentowanej tu problematyki — skorelowane z tą kilkusektorową całością — są więc z pewnością trochę inne aniżeli w przypadku, gdy teatrologia jest oddzielnym kierunkiem studiów. Tym niemniej, skrypt może służyć w dydaktyce akademickiej również na studiach polonistycznych czy innych kierunkach humanistycznych, które zawierają w swoich programach elementy wiedzy o teatrze.

Głównym celem opracowania jest przybliżenie zagadnień teoretycznych, fakty i zjawiska z historii teatru przywoływane są więc jedynie w charakterze ilustracji spraw, o których mowa. W kolejnych częściach przedstawione zostały problemy związane z miejscem teatru w świecie widowisk, a także wśród rozmaitych praktyk społecznych wykorzystujących narzędzia i środki teatralizacji, czyli w niezwykle rozległym obszarze widowisk kulturowych; zagadnienia dotyczące wielopodmiotowości i wielotworzywowości sztuki teatru, struktury przedstawienia teatralnego, jak również budowy dramatu. Ostatnia część poświęcona jest funkcjonowaniu teatru (współczesnego) jako instytucji, w tym także organizacji i przejawom szeroko rozumianego życia teatralnego. Jednocześnie problematyka ta rozpatrywana jest w taki sposób, aby wskazać najważniejsze pojęcia oraz kategorie analityczne niezbędne w analizie i interpretacji czy to przedstawienia teatralnego, czy dramatu, czy tekstu krytycznoteatralnego.

Zgodnie z założeniem, że myśleniu o teatrze, dramacie, sztukach widowiskowych winien dziś towarzyszyć dobrze pojęty pluralizm, w opracowaniu tym spotyka się na równych prawach kilka reprezentatywnych

dla współczesnych badań opcji metodologicznych. Dwie pierwsze części z oczywistych powodów wprowadzają ujęcia właściwe antropologii i studiom performatywnym, natomiast części poświęcone morfologii przedstawienia teatralnego oraz zagadnieniom dramatu — głównie metodę strukturalno-semiotyczną, dostarczającą poręcznych narzędzi analizy, w powiązaniu jednak z estetyką performatywności i fenomenologią. Takie połączenie nie tylko umożliwia pokazanie różnych perspektyw w podejściu do zjawisk teatralnych i parateatralnych, uchwycenie alternatywnych i/lub paralelnych kategorii poznawczych, ale pozwala też zaznaczyć związek między rozwojem, z jednej strony, teatru, z drugiej — refleksji o teatrze. Drugie przyjęte dla całego podręcznika założenie dotyczy zasad wyboru i porządkowania materiału ze względu na sam przedmiot opisu i jego specyficzny kulturowy charakter. Warto pamiętać, że opisywane elementy, cechy, reguły — strukturalne i estetyczne — odnoszą się w przeważającej mierze do modelu czy modeli teatru wywodzących się z tradycji europejskiej. Poza obrębem rozważań, z konieczności, znalazły się praktyki teatralne innych kultur, z nielicznymi wyjątkami, jak np. w wypadku poszukiwań antropologicznych czy technik aktorskich w teatrach Wschodu. Ograniczenia tego trudno było uniknąć, ale w opracowaniu podręcznika mającego spełniać funkcję wprowadzenia ważna była nade wszystko pewna podstawa — poznawanie teatru z rodzimego kręgu kulturowego, jak również możliwość odwołania się do doświadczeń odbiorczych adresata.

Autorkami podręcznika są osoby związane z Zakładem Teatru i Dramatu w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego, prowadzące wykłady z teatrologii dla studentów kulturoznawstwa i polonistyki.

Ewa Wąchocka

Indeks osobowy

- Abramović Marina 37
Acconci Vito 37
Adamiecka-Sitek Agata 162, 179
Adamski Jerzy 112, 179
Anderson Laurie 37
Angerer Paul 102
Anzenbacher Arno 104, 179
Appia Adolphe 91, 109, 179
Araońska Izabella 34
Artaud Antonin 42, 43, 75, 109, 110, 179
Arystofanes 166
Arystoteles 14, 15, 22, 30, 70, 71, 126, 139, 166, 179
Aslan Odetten 109, 179
Austin John 20
Axer Erwin 176
- B**abiet Denis 90, 179
Balcerzan Edward 115, 179
Balme Christopher 14, 22, 30, 31, 49, 63, 65, 70, 71, 80, 86—88, 92, 94, 95, 99, 104, 111, 118, 119, 179
Baluch Wojciech 120, 129, 130, 144, 145, 179
Barba Eugenio 40—43, 53—56, 83, 113, 179, 180
Barrault Jean-Louis 93
Bateson Gregory 52
Batteux Charles 27
Bauman Zygmunt 134
Bausch Pina 35
Beckett Samuel 141, 143, 157
Berne Eric 45, 180
- Bieńska Maria Olga 179
Bierwiazonek Kinga 184
Bikont Piotr 181
Bloom Barbara 36
Bluszcz Anna 188
Błoński Jan 131, 132, 161, 179, 180
Bogatyriew Piotr 63
Bogusławski Wojciech 90, 149, 154, 157, 162
Boltanski Christian 36
Borowski Mateusz 119, 161, 180, 181, 183, 185, 188
Botta Bergonzio di 34
Brach-Czaina Jolanta 12, 180
Brandt Monika 180
Braun Kazimierz 93, 180
Brecht Bertolt 43, 74, 76, 81, 84, 102, 109—110, 141, 180
Breiter Emil 169
Brook Peter 40, 41, 43, 133, 180
Brumer Wiktor 168
Buchwald Dorota 162
Bukowska-Schiemann Miłoslawa 105, 180
Burden Chris 37
Burns Elizabeth 19, 77, 180
Butler Judith 16, 180
- C**age John 37
Caillois Roger 51, 52
Carlson Marvin 13, 17, 18, 20, 29, 37, 64, 95, 99, 180, 181
Carrière Jean-Claude 40
Cerwid Zygmunt 181

- Chaplin Charlie 104, 105, 182
 Chrobak Józef 183
 Ciechowicz Jan 144, 179
 Cieślak Ryszard 110, 158
 Craig Edward Gordon 91, 109, 181
 Csató Edward 167, 168
 Czapla-Oslislo Aleksandra 163
 Czartoryska-Górska Lidia 144, 179
 Czechow Antoni 101, 124, 141, 149
 Czermińska Małgorzata 137, 181
 Czuj Łukasz 160
- D**
 Datner-Śpiewak Helena 181
 Dąbek-Derda Ewa 56
 Dąbska Izydora 116, 181
 Degler Janusz 7, 161, 179, 180, 182, 183,
 185—188
 Descotes Maurice 165
 Diderot Denis 109, 181
 Dine Jim 37
 Dorman Jan 36
 Drewniak Łukasz 160
 Drzewiecki Konrad 35
 Dudzik Wojciech 179—181, 184
 Dydo Krzysztof 181
 Dziekan Jacek 187
 Dziekan Małgorzata 187
 Dzierzbicka Katarzyna 161
- E**
 Eco Umberto 64
 Esslin Martin 134, 141, 181
- F**
 Fik Marta 184, 186, 187
 Fischer-Lichte Erika 57, 62, 64, 65, 73,
 75, 83, 107, 108, 117, 143, 181
 Flejterski Stanisław 151, 181
 Fox Dorota 117, 163, 178, 182
 Fret Jarosław 180
 Freud Zygmunt 74
 Freytag Gustaw 127
 Fuchs Georg 75
 Furman Wojciech 172, 177, 188
- G**
 Gadamer Hans-Georg 104
 Gajda Kazimierz 181
 Gałazka Ewa 180
 Geertz Clifford 51
 Genet Jean 143, 157
 Genette Gérard 71
 Genep Arnold van 46, 47, 49
- Gilbert Jean 34
 Girard René 14, 181
 Głowacki Janusz 157
 Godlewska Joanna 181
 Godlewski Grzegorz 179, 180, 181
 Goethe Johann Wolfgang 28, 83
 Goffman Erving 18, 19, 44, 45, 181
 Gombrowicz Witold 128, 157
 Got Jerzy 148, 181
 Gouhier Henri 78, 105, 182
 Górski Konrad 30
 Grabowski Arti 37
 Grotowski Jerzy 32, 40, 42, 43, 50, 56, 71,
 75, 84, 87, 110, 112, 142, 154, 158, 182
 Gruszczyński Piotr 166
 Grzegorzewski Jerzy 67
 Guderian-Czaplińska Ewa 180
- H**
 Hammerstein Oscar 34
 Harris James 27
 Hastrup Kirsten 41
 Hausbrandt Andrzej 29, 58, 59, 100, 182
 Hayum Andrée 37
 Hera Janina 179
 Herbert Victor 34
 Herrmann Max 93, 118
 Hervé (właśc. Ronger Florimond) 34
 Holzhausen Henryk 180
 Hübner Zygmunt 90, 181, 182
 Huizinga Johan 51, 182
 Hymes Dell 18
- I**
 Ibsen Henryk 124, 134
 Ingarden Roman 58, 80, 86, 87, 182
 Ionesco Eugène 143
 Irzykowski Karol 166, 168
 Izdebski Paweł 180
- J**
 Jakobson Roman 69, 114
 Jelinek Elfriede 143
 Jones Sidney 35
 Jonson Ben 34
 Joos Kurt 35
 Jouvét Louis 90
 Jurkowski Henryk 182
- K**
 Kalembe-Kasprzak Elżbieta 170, 182
 Kaliszewski Andrzej 172, 177, 188
 Kamiński Jan Nepomucen 90
 Kane Sarah 143

- Kantor Tadeusz 28, 36, 37, 71, 142
Kaprow Allan 36
Karczewski Leszek 186
Kerker Gustaw 34
Kern Jerome 34
Kienholz Edward 36
Kijowski Andrzej Tadeusz 66, 96, 97, 182
Kirby Michael 64, 107
Klata Jan 163
Kleczewska Maja 163
Koenig Jerzy 157, 167, 176, 182, 187
Kolankiewicz Leszek 7, 18, 19, 24, 40—43, 53, 56, 177, 180, 181, 182, 186, 188
Komza Małgorzata 33, 182
Kosiński Dariusz 13, 22, 31, 32, 100, 182
Kosiński Jan 99, 179, 182
Kossobudzki Leszek 179
Kott Jan 166, 176, 177, 181
Kowalewicz Kazimierz 182
Kowzan Tadeusz 26—28, 64, 69, 101, 182, 183
Kozmian Stanisław 90
Krajewska Anna 120, 121, 125, 130, 142, 170, 183, 187
Krakowska-Narożniak Joanna 183
Krakowski Wojciech 99, 183
Kraśniński Edward 156, 162
Krawczykowski Zbigniew 180
Kresnik Johann 35
Król Marcin 184
Kubikowska Edyta 180, 181
Kubikowski Tomasz 80—82, 87, 183
Kuchtówna Lidia 162
Kurecka Maria 182
Kurz Iwona 179—181
Kuźnicka Danuta 182
- Łaban Rudolf 35
Labijak Danuta 180
Lacan Jacques 14
Lalo Charles 27
Lebel Jean Jacques 37
Lechoń Jan 166
Lecocq Charles 34
Lehár Ferenc 34
Lehmann Hans-Thies 30, 32, 88, 89, 107, 110, 119, 142, 143, 183
Lepage Robert 3
- Lessing Gotthold Ephraim 27
Lévi-Strauss Claude 184
Lewkowicz Irena 186
Leyko Małgorzata 179
Limon Jerzy 29, 38, 98, 102, 183
Lincke Paul 34
Linton Ralph 18, 44
Lipiński Jacek 171
Litwinowicz-Drożdziel Małgorzata 179
Lotman Jurij 14, 63, 103, 104, 183
Loxley James 183
Ludawska Janina 187
Lully Jean-Baptista 35
Lupa Krystian 28, 142, 158
- Łomnicki Tadeusz 158
- MacAloon John 18, 183
Maeterlinck Maurice 124, 127, 141
Majcherek Janusz 176
Majchrowski Zbigniew 119, 142—144, 181, 183
Marceau Marcel 32
Markiewicz Henryk 129, 183
Markowski Michał Paweł 141, 144, 183
Marszałek Agnieszka 181
Mauss Marcel 15, 16, 53, 184
Mayen Józef 184
Mazurek-Lopocińska Krystyna 152
Mądzik Leszek 36, 71
McAuley Gay 95
Mead George Herbert 15, 18, 44
Mencwel Andrzej 181
Meyerhold Wsiewołod 109
Męczyński Aleksander 186
Michalik Jan 181
Mickiewicz Adam 56, 144
Mieszkowski Krzysztof 158
Miłkowski Tomasz 161
Misiulek Edmund 179, 186
Mizera Michał 160
Młodożeniec Jan 153
Modrzejewska Helena 157
Molier (właśc. Jean Baptiste Poquelin) 35, 112
Monk Meredith 37
Moreno Jacob Levy 32
Mrożek Sławomir 157, 176
Mukařovský Jan 79, 104, 105, 184
Munro Thomas 27

- Noverre Jean-Georges 35
 Nowak Maciej 159, 180
 Nycz Ryszard 132, 142, 143, 183, 184
O
 Offenbach Jacques 33
 Ohmann Richard 138
 Oldenburg Cleas 36
 Ortwin Ostap 166
 Orzechowski Emil 184
 Osiński Zbigniew 41, 50, 87, 115, 179,
 182, 184, 187
 Osterloff Barbara 184
P
 Parsons Talcott 18, 44
 Passini Paweł 38
 Pavis Patrice 11, 12, 23, 31, 32, 36, 43,
 55, 63, 64, 70, 71, 73, 74, 83, 84, 88,
 89, 91—93, 99, 102—104, 106, 116,
 121, 126—129, 131—136, 139, 144, 184
 Pawłowski Tadeusz 184
 Pągowski Andrzej 153
 Peirce Charles S. 104
 Pinter Harold 157
 Pisarek Walery 184
 Platon 70
 Plebańczyk Katarzyna 152, 184
 Pleśniarowicz Krzysztof 16, 184
 Pocci Franz 36
 Podbielski Henryk 179
 Pomian Krzysztof 184
 Popczyk-Szczęśna Beata 89, 143, 145,
 184
 Popiel Jacek 161
 Pradier Jean-Marie 56, 184
 Prokopczuk Ewa 180
 Propp Władimir 79
 Przychodniak Zbigniew 164, 184
 Puzyna Konstanty 157, 161, 166, 168, 185
 Pyzik Teresa 180, 183
R
 Racine Jean Baptiste 127
 Raszewski Zbigniew 13, 23, 25, 31, 58,
 67, 68, 78, 81, 87, 137, 185
 Ratajczakowa Dobrochna 93, 120, 138,
 144, 161, 171, 185
 Ravenhill Mark 143
 Ricoeur Paul 138
 Rodgers Richard 34
 Romanek Michał 181
 Roszkowska Emilia 181, 184
 Rozhin Andrzej 185
 Różewicz Tadeusz 128, 137, 157
S
 Sajewska Dorota 183
 Sajkiewicz Violetta 38, 103
 Samsonowicz Hanna 182
 Sarrazac Jean-Pierre 12, 71, 72, 89, 125,
 126, 128, 142, 143, 185
 Savarese Nicola 180
 Schechner Richard 13, 14, 17, 18, 20, 21,
 24, 25, 40, 47—52, 107, 108, 110, 111,
 185
 Schiller Leon 93, 156, 157
 Schmid Joseph 36
 Schramm Helmar 22
 Searle John R. 20
 Semil Małgorzata 185
 Serafinowicz Leokadia 36
 Sieradzki Jacek 180
 Singer Milton 18
 Sinko Grzegorz 61, 125, 129, 185
 Sivert Tadeusz 171
 Skibniewska Maria 181
 Skurowski Piotr 187
 Skwarczyńska Stefania 86, 98, 129, 185
 Sławek Tadeusz 144, 185
 Sławińska Irena 12, 50, 78, 80, 120,
 125, 128, 129, 131, 133, 134, 185, 186
 Sławiński Janusz 120, 139—142, 168,
 169, 186
 Slonimski Antoni 166
 Słowacki Juliusz 144
 Sofokles 134
 Sordyl Alina 22, 113
 Souriau Étienne 78, 79, 96, 186
 Sprinkle Annie 37
 Staniewski Włodzimierz 40, 41
 Stanisławski Konstanty 84, 91, 109, 110,
 186
 Starowieyski Franciszek 153
 Stasiński Piotr 176, 186
 Steinbeck Dietrich 79, 80
 Steiner Marta 14, 39, 40, 47, 50, 56, 108,
 186
 Stempczyńska Barbara 183
 Stempowski Jerzy 177, 186
 Stoff Andrzej 124, 186
 Stopka Andrzej 99
 Strauss Johann 34
 Strindberg August 124, 128, 141

- Sugiera Małgorzata 88, 119, 120, 129, 130, 145, 161, 179, 180, 181, 183, 184, 186
- Sullivan Arthur 34
- Suppé Franz von 34
- Swinarski Konrad 67
- Szacki Jerzy 181, 184, 188
- Szajna Józef 36
- Szekspir William 17, 112, 140
- Szondi Peter 124, 128, 134, 135, 141, 186
- Szpor-Węglarska Anna 181
- Sztaudynger Jan Izydor 159
- Szturc Włodzimierz 171, 186
- Szymańska Hanna 179
- Śliwonik Lech 158
- Śpiewak Paweł 181
- Świontek Sławomir 13, 36, 59—62, 69, 70, 74, 76, 79, 85, 87, 97, 109, 110, 113, 114, 120, 122, 123, 138, 164, 184, 186, 187
- Tairow Aleksander 106, 187
- Taranienko Zbigniew 13, 41, 187
- Tarn Adam 157
- Terlecki Tymon 168, 177
- Trzynadłowski Jan 184
- Turnbull Colin M. 41
- Turner Victor 12, 14, 18—20, 45—47, 49, 52, 187
- Tytkowska Anna 167, 187
- Übersfeld Anne 59, 62, 65, 68, 72, 74, 79, 94, 95, 98, 129, 130, 187
- Udalska Eleonora 127, 161, 165, 170, 171, 180, 183—188
- Ulay (właśc. Frank Uwe Laysiepen) 37
- Veinstein André 92
- Vico Giambattista 27
- Visconti Galeazzo 34
- Vostell Wolf 37
- Wagner Richard 64
- Wajda Andrzej 92
- Wanat Andrzej 165, 166, 176, 187
- Wąchocka Ewa 9, 61, 84, 125, 136, 137, 182, 187
- Webber Andrew Lloyd 34
- Weryho Maria 36
- Węgrzyniak Rafał 181, 187
- Wierzyński Kazimierz 166
- Wigman Mary 35
- Wiles David 96, 97, 187
- Wilson Richard 36
- Wilson Robert 36, 71
- Wirpsza Witold 182
- Witkiewicz Jan Stanisław 187
- Witkiewicz Stanisław Ignacy 157
- Witruwiusz (Marcus Vitruvius Pollio) 99
- Wojcieszek Przemysław 163
- Wolny-Zmorzyński Kazimierz 172, 177, 188
- Worthen William B. 120, 188
- Wójcik Maja 186
- Wójtowski Michał 181
- Wroczyński Tadeusz 177, 188
- Wróblewska Wanda 93
- Wycichowska Ewa 35
- Wysińska Elżbieta 185
- Wyspiański Stanisław 87, 133, 137, 144, 153, 157
- Zając Joanna 120, 129, 130, 145, 179
- Zapolska Gabriela 173
- Zaremba Łukasz 187
- Zich Otakar 79, 104, 105, 188
- Ziomek Jerzy 64, 66, 78, 79, 83, 104, 137, 188
- Ziółkowski Grzegorz 180
- Znaniński Florian 18, 44, 188
- Zola Émile 141
- Zychowicz Juliusz 179
- Żeleński-Boy Tadeusz 166, 176
- Żółkoś Monika 144, 179
- Zurowska Joanna 187

Noty o Autorkach

Aleksandra Czapla-Oslislo — kierowniczką literacką Teatru Śląskiego im. S. Wyspiańskiego w Katowicach. Współpracuje z katowicką „Gazetą Wyborczą”, gdzie publikuje artykuły i recenzje w dziale *Kultura*, oraz z Wyższą Szkołą Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach jako nauczyciel akademicki.

Ewa Dąbek-Derda — kulturoznawca, teatrolog, doktor nauk humanistycznych, wykładowca w Zakładzie Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego, autorka prac o dramacie i teatrze współczesnym. Opublikowała książkę *Tadeusza Słobodzianka nie-boskie historie. Dramaturgia w kręgu mitu*. Zajmuje się badaniem plastyki teatralnej, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki kostiumu i przestrzeni; autorka tekstów o scenografii polskiej, redaktorka i współautorka tomu *Zabawa w teatr* poświęconego twórczości wybitnego polskiego scenografa Jerzego Juka Kowarskiego; kuratorka wystawy *Płeć w projekcie* przygotowanej w Centrum Scenografii Polskiej Muzeum Śląskiego. Prowadzi wykłady poświęcone problematyce gender w polskim teatrze. Interesuje się także szeroko rozumianą edukacją teatralną. W Teatrze Rozrywki w Chorzowie realizuje autorski program edukacyjny „Szkoła teatru”, w ramach którego przygotowała pięć spektakli (szósty w realizacji) wprowadzających młodzież szkół ponadpodstawowych w tajniki sztuki teatralnej.

Dorota Fox — starszy wykładowca w Zakładzie Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół trzech zasadniczych zagadnień: historii krytyki teatralnej, teatru dwudziestolecia międzywojennego oraz form sztuki estradowej. Autorka dwóch monografii: *Kabarety i rewie międzywojennej Warszawy. Z prasowego archiwum Dwudziestolecia* (Katowice 2007) oraz *Czasopiśmiennictwo teatralne w Polsce w latach 1914–1939* (Katowice 2014). Członek Polskiego Towarzystwa Badań Teatralnych oraz Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego.

Beata Popczyk-Szczęsna — adiunkt w Zakładzie Teatru i Dramatu w Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Śląskie-

go Autorka książek: *Postać Judasza w dramacie polskim XX wieku. Potyczki z referencją* (Kraków 2003), *Dramaturgia polska po 1989 roku* (Katowice 2013) oraz kilkunastu artykułów na temat dramaturgii współczesnej, opublikowanych w czasopismach naukowych i monografiach zbiorowych. Współredaktorka tomu *Dramat i doświadczenie* (Katowice 2014). Zajmuje się teorią dramatu, polskim dramatem i teatrem XX wieku w perspektywie antropologicznej i intertekstualnej, a także najnowszą dramaturgią sceniczną.

Violetta Sajkiewicz — teatrolog i krytyk sztuki; adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Zajmowała się współczesną sztuką polską, zwłaszcza malarstwem, a także zagadnieniami z pogranicza teatru i nowych mediów, teatrem animacji oraz przestrzenią teatralną. Autorka książki *Przestrzeń animowana. Plastyka teatralna Jana Berdyszaka* (Katowice 2000) oraz licznych recenzji i artykułów o sztuce. Redaktor naczelna internetowego dwutygodnika kulturalnego artPAPIER (<http://artpapier.com>).

Alina Sordyl — wykładowca w Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Śląskiego, kulturoznawca, psychoterapeutka i trenerka Gestalt. Zajmuje się kulturowymi i społecznymi praktykami performatywnymi i ich medialnymi obrazami, estetyką i konwencjami polskiego teatru telewizji, genderowymi i feministycznymi modelami interpretacji kultury, refleksją psychokulturową. Autorka książek: *Między historią, kreacją i mitem* (Katowice 2001) i *Teatr telewizji — pomiędzy reprezentacją a symulacją teatru* (Katowice 2010).

Ewa Wąchocka — profesor, kulturoznawca, teatrolog; kierownik Zakładu Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się europejskim dramatem i teatrem XX wieku oraz teorią dramatu, zwłaszcza ewolucją form we współczesnej dramaturgii. Opublikowała monografie: *Między sztuką a filozofią. O teorii krytyki artystycznej Stanisława Ignacego Witkiewicza* (Katowice 1992), *Autor i dramat* (Katowice 1999), *Współczesne metody badań teatralnych* (Katowice 2003), *Milczenie w dwudziestowiecznym dramacie* (Kraków 2005). Redaktorka lub współredaktorka tomów: *Od symbolizmu do post-teatru* (Warszawa 1996), *Pohledy II — Punkty widzenia II* (Katowice—Olomouc 2004), *Teatr — media — kultura* (Katowice 2006), *Przestrzenie we współczesnym teatrze i dramacie* (Katowice 2009).

Redakcja
Agnieszka Plutecka

Projekt okładki
Anna Gawryś

Redakcja techniczna
Małgorzata Pleśniar

Korekta
Barbara Jagoda
Aleksandra Gaździcka

Łamanie
Alicja Załęcka

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-8012-307-6
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-308-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie II. Ark. druk. 12,25. Ark. wyd. 14,0. Papier off-
set. kl. III, 90 g Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław